

N:o 187.

Af herr **E. V. Sahlin**, om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående bidrag af staten till kommunala utgifter i de kommuner, der staten har egendom eller drifver rörelse.

I skrifvelse af den 22 april 1892 anhöll Riksdagen, att Kongl. Maj:t ville låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till sådan ändring af § 58 i förordningen om kommunalstyrelse på landet af den 21 mars 1862, att ej mindre för de hemman eller hemmansdelar, hvilka staten från enskilda personer inköpt och förvandlat till kronoparker, än äfven för de jordbruksdomäner eller delar af sådana, af hvilka kronoparker blifvit bildade, fyrktal skall med hänsyn till kommunalutskylders utgörande påföras efter det belopp, som, derest bevillning för nämnda fastigheter skulle enligt gällande bevillningsförordning utgå på grund af taxeringsvärdet, svarar mot sådan bevillning.

Genom en till Riksdagen den 24 januari 1898 öfverlemnad nådig proposition har Kongl. Maj:t i öfverensstämmelse med Riksdagens syfte föreslagit ändring i den ifrågavarande paragrafens lydelse.

Utän tvifvel är härigenom ett betydelsefullt steg taget till undanröjdande af de betänkliga rubbningar i den kommunala beskattningen och de enskilda kommunernas ekonomi, som enligt nu gällande lagstiftning uppstå, när staten inom en kommun förvärfvar egendom, som förut tillhört enskild person eller bolag, eller när staten åt en statsegendom gifver annan natur i beskattningshänseende, än den förut haft. Sådana i enskilda fall mycket känbara rubbningar måste emellertid alltjemt uppstå så länge man icke i lagstiftningen fullt ut gör gällande den grundsatsen, att alla slags kommunala utskylder i ordets vidsträcktaste bemärkelse — vare sig till socken eller stad eller härad och vare sig

af fastighet eller af rörelse eller af inkomst — måste utgå utan hänsyn till huruvida den person, som eger eller brukar egendomen eller drifver rörelsen, är vare sig enskild person eller bolag eller samhälle. Det var en grundsats af liknande innebörd, som Riksdagen i skrifvelse af den 26 oktober 1860 uttryckte i fråga om den kommunala beskattningen i städerna, då Riksdagen säger, »att reformen af städernas municipalväsen borde stödja sig på grundsatsen af alla stadsinvånarnes likställighet i kommunala rättigheter och skyldigheter». Men man hade icke år 1860 såsom nu erfarenhet af de svårigheter, som uppstå, när staten genom köp och omföring i jordeboken fritager skatteobjekter från den dem förut åliggande skyldigheten att bidra till den större eller mindre kommunens utgifter. Det är väl också antagligt, att dessa svårigheter år för år komma att allt mera kämbart framträda i enskilda kommuner, allt eftersom staten inom dem vidgar sin egendom eller sin rörelse, såvida icke principen om statens likställighet med den enskilde egaren eller affärsmannen blir i lagstiftningen genomförd.

Riksdagens skrifvelse af den 22 april 1892 och Kongl. Maj:ts proposition till innevarande års Riksdag n:o 25, afse blott *kommunal-utskylder från nybildade kronoparker*, och det bestämmande skälet för den yrkade ändringen synes vara, att kommunen vid nybildning af kronopark orättvisligen beröfvas förut åtnjutna inkomster, och att de skattdragande i kommunen betungas med ytterligare utskylder till följd af förändrad disposition af fastighet inom kommunen. Men samma olägenheter, som Riksdagens skrifvelse och Kongl. Maj:ts proposition åsyfta att afhjelpa, så vidt de enligt nu gällande lagstiftning kunna framträda inom kommunen i inskränktaste mening, framträda ju af samma grunder och i stundom mycket känbar grad äfven inom den högre eller mer omfattande kommunen. Jag erinrar t. ex. *vägunderhållningsbesväret* i ett vägdistrikt, inom hvilket en större kronopark nybildats. Vägunderhållningsbesväret har visserligen af ålder varit fästadt vid jorden: den gamla laudslagen ger följande föreskrift: »alla ägha broa byggia ock wägha rydhia, swa then minna ägher i by, som then mer ägher, hvar efter ägho sinne.» Det lider således intet tvifvel, att detta besvär, såsom i skatteregleringskomiténs utlåtande af den 13 september 1882 framhålles, hörde till de viktigaste lagbestämda åligganden, som tillsammans utgjorde den kommunala skattskyldigheten i vidsträckt

mening. Men sedan gamla tider har detta besvär i allmänhet utgjorts häradsvis, och det räknas därför icke in i hvad man vanligen förstår med kommunalutskylder.

Genom ett exempel från min hemtrakt vill jag söka visa, att en kronoparks bildande enligt nu gällande lagstiftning framkallar betänkliga rubbningar, äfven om frågan om kommunalutskylderna ordnas i enlighet med Kongl. Maj:ts nådiga proposition till instundande Riksdag. I Ramsbergs vägdistrikt af Örebro län har staten för några år sedan för bildande af kronopark förvärfvat $\frac{1}{2}$ mantal Sundbo eller Sundsboda n:o 1 å omkring 2,500 hektar, taxeringsvärderadt till 180,000 kronor. Före försäljningen till staten var denna egendom åsatt 1,800 vägfyrkar. Sedan kongl. domänstyrelsen hos kongl. kammarkollegium anmält köpet, meddelade kongl. kammarkollegium den 8 maj 1888 i skrifvelse till Konungens befallninghafvande i Örebro län, att det funnit godt förordna, att den i Ramsbergs socken förvärfvade egendomen jemte åtskilligt, som förvärfvats i Fellingsbro socken och härad, skulle »i jordboken omföras till kronoegendomar under allmän disposition och upptagas under det af kongl. domänstyrelsen jemväl föreslagna namn af Grönbo kronopark, som derjemte med n:o 1 betecknas.» Genom denna omföring blef enligt väglagens föreskrift den i Lindes och Ramsbergs bergslag liggande egendomens vägtal nedsatt till $\frac{1}{4}$ eller 450 vägfyrkar, hvarjemte egendomen fritogs från naturaunderhåll af vägarne inom distriktet.

Vägdistriktet har för närvarande omkring 31,000 vägfyrkar; på den i mantal satta jorden beräknas för närvarande 18 öre pr fyrk jemte naturaunderhållet; på öfriga beskattningsföremål, som äro fria från naturaunderhåll, beräknas 28 öre pr fyrk. Helt nyligen har staten inom samma vägdistrikt af Klotens aktiebolag — äfven nu för bildande af kronopark — för 250,000 kronor inköpt en egendom å 5,236 hektar. Staten har sålunda under senare år inom denna socken för kronoparks bildande förvärfvat egendom för nära en half million kronor. Det framgår af de förut gifna uppgifterna, hvilken betydlig rubbning i vägdistriktets ekonomi måste följa af ett sådant köp med deraf framkallad omföring i jordeboken.

Det anförda exemplet torde hafva rätt många motsvarigheter på andra håll och torde få fler, ju fler skogsegendomar staten förvärfvar. I Ramsbergs socken och kringliggande trakt ser man med oro, hurusom stora egendomar utbjudas till försäljning för bildning af kronopark, och man befarar en betydligt ökad skattebörd, om de väntade köpen komma till stånd.

Erkännes det vara orättvist, att kommunen vid kronoparks bildande

beröfvas förut åtnjutna inkomster, och att de skattdragande i kommunen betungas med ytterligare utgifter i följd af förändrad disposition af fastighet inom kommunen, så torde man äfven hafva skäl att erkänna det såsom orättvist, när samma olägenhet träffar vägdistriktet, vare sig detta såsom i det af mig anförda exemplet sammanfaller med kommunen eller, såsom i allmänhet är fallet, utgöres af ett helt härad. Blifva olägenheterna också i allmänhet mindre till följd deraf, att denna kommunala enhet oftast har en större omfattning, så träffa de dock, såsom ökande vägs-katten, en ömtålig punkt, och orättvisan i anordningen blir derigenom så mycket mer känbar. Det kan också icke nekas, att statens åtgärd att utan afseende på beslutets verkningar för vägdistriktets skattskyldiga medlemmar, med förklaring att egendomen bytt natur, undandraga den af ålder i mantal satta jorden från beskattning i samma omfattning som annan jord inom samma distrikt, kan blifva orimlig och för de återstående skatteföremålen inom vägdistriktet outhärdlig.

Också höjdes under behandlingen af väglagspropositionen år 1889 åtskilliga röster emot orättvisan i den undantagsställning, som var föreslagen för kronoparker och andra allmännings-skogar i afseende på vägunderhållsskyldighet. I en motion föreslog herr Ollas A. Ericsson, att *all* jordbruksfastighet borde deltaga i vägunderhållningsbesväret efter *hela* sin äsatta beivring. Särskilda utskottet åter fann sig rörande allmännings-skogar böra föreslå en billigare beräkningsgrund för vägfyrk-tals äsättande än den af Kongl. Maj:t föreslagna. »Utskottet har nemligen», heter det (utl. n:o 1, sid. 37) »i fråga om statens allmännings-skogar särskildt inom de nordligare orterna, från domänstyrelsen erhållit upplysning, hurusom väganläggningar i egentlig mening icke äro i afsevärd mån erforderliga för utdrifning af skogsprodukter i dessa orter, hvarest vintervägarne äfvensom vattendragen, vederbörligen upprensade, bilda naturliga utfartsvägar. För vattendragens flottbargörande hafva därför ock utförts betydande arbeten, hvilka varit förenade med ansenliga kostnader för staten.» Utskottet finner det vara för dyrt för skogsförvaltningen att i samma mån som andra skogsegare bidraga till vägunderhållningen. Därför ifrågasattes inom utskottet, att statens skogar inom Kopparbergs och de norrländska länen skulle äsättas en vägfyrk för hvarje 1,000 kronor af taxeringsvärdet, inom andra län en vägfyrk för 400 kronor. Utskottet ville emellertid ej hafva olika lag för olika delar af landet och föreslog därför för statens och menigheters allmännings-skogar en vägfyrk för hvarje 400 kronor af taxeringsvärdet. Vid 1891 års riksdag förnyade lagutskottet detta sitt förslag under åberopande af den anförda motiveringen. Reservationer mot detta förslag

anfördes af herrar Folke Andersson i Helgesta, Hans Andersson i Nöbbelöf, Johan Anderson i Tenhult, Oskar Erickson i Bjersby, Mankell och Näslund, hvilka helst önskat, att skyldigheten bestämts lika för *all* fastighet. Men trots lifliga protester från några håll i Andra Kammaren, var Riksdagen det året så sinnad, att den enligt lagutskottets förslag beslöt en dubbelt större skattebefrielse för dessa skogar, än Kongl. Maj:t år 1889 hade föreslagit. Och dock synes det uppenbart, att lagutskottets motivering har lika giltighet med afseende på enskilda personers skogsegendomar som med afseende på statens, så vida man icke, såsom Konungens befallningshafvande i Skaraborgs län enligt det statsrådsprotokoll, som åtföljer kongl. propositionen till 1898 års Riksdag, n:o 25 sid. 8, anser det vara en obestridlig grundsats, att staten, såsom utgörande sammanfattningen af alla landets kommuner, ej kan vara eller anses vara medlem af någon särskild kommun, äfven om staten derinom eger fastigheter — en egendomlig åsigt, hvaraf Konungens befallningshafvande i Skaraborgs län mycket riktigt drager ut den konsekvensen, att staten aldrig skall bidraga till kommunala utgifter: »skulle någon gång inträffa, att genom kronoparks bildande en liten kommuns skatteförmåga minskades så, att dess bestånd såsom själfständig hotades, borde den sammanslutas med angränsande kommun.»

Såsom i komitébetänkandet af den 14 december 1880 angående förändrad lagstiftning i fråga om utgörande af väghållningsbesväret på landet framhålles (sid. 31), anförde Norrbottens läns landsting i ett underdånigt memorial af den 24 september 1875, huru de norrländska kommunerna den tiden, det vill säga före utfärdandet af 1891 års väglag, hade en liflig känning af väghållningsbördan och orättvisan i dess anordning, »en orättvisa, som med stigande upplysning funnits kränkande och dess mer betungande, som den ifrågavarande bördan varit och vore underkastad ständig tillökning, i följd af de nya väganläggningar, som blifvit utförda eller vore under utförande till länets inre delar, till fördel för landets uppodling, men till ännu större förmån för handel och andra näringar, i första rummet för den mest betydande i orten eller trävarurörelsen.» Såvidt jag erfarit, har man äfven nu i Norrland en liflig känsla af orättvisa, nemligen genom den anmärkta bristen på likställighet mellan staten och den enskilde skogsegaren i afseende på väghållningsbesväret.

Betänkliga rubbningar i grunderna för den kommunala beskattningen och de enskilda kommunernas ekonomi uppstå emellertid icke blott, när staten för bildande af kronopark inköper jordegendom, utan öfver allt, der staten förvärfvar sådan egendom, som enligt gällande lagar såsom enskild egendom lemnar skattebidrag till de kommuner, inom hvilka dess egare haft inkomst, men såsom statsegendom icke är underkastad kommunala utskylder.

Olikheter i lagstiftningen i detta hänseende beträffande *statens jernvägar och enskilda jernvägar* vållar sådana stundom rätt känbära rubbningar, så snart staten förvärfvar en enskild jernväg. Och dock torde det icke kunna uppvisas, att kommunen har större fördel af jernvägen, om staten eger den, än om den tillhör ett enskildt bolag. Ej heller minskas kommunens utgifter. Alltså måste kommunens öfriga skatteobjekter öfvertaga den skattebörd, från hvilken staten såsom tillträdande egare af den förut skattbetalande jernvägen befriar sig själf. I många kommuner har man i friskt minne de rubbningar i detta hänseende, som inträdde, när staten år 1896 köpte den s. k. Vestkustbanan. När det under år 1897 var ifrågasatt, att staten för den beslutade Örebro—Krylbo-banan skulle af ett enskildt jernvägsbolag köpa linien Örebro—Frövi, räknades i min hemtrakt helt naturligt på hvad ett sådant köp skulle innebära för de olika kommunerna, som deraf berördes. Att Örebro—Krylbo-banan i och för sig för Örebro stad erbjuder stora fördelar, erkännes villigt, och staden har villigt för sin del iklädt sig de fordrade förbindelserna, dock endast under förutsättning, att jernvägen kommer till stånd utan köp af Örebro—Frövi-linien. Staden har nemligen af denna jernväg till sina kommunala utgifter ett afsevärdt årligt bidrag, hvilket bidrag ju skulle upphöra, om staten förvärfvade densamma. Betydligt svårare följder skulle köpet hafva haft för Näsby kommun, inom hvilken Frövi station ligger. Näsby sockens sammanlagda fyrktal utgör nemligen 25,550, och häraf kommer nära hälften eller 11,428 fyrk på Frövi station. Visserligen hade socknen, om köpet kommit till stånd så, som det denna gång var planlagt, fått behålla skatten för den del af fyrktalet, som belöper sig på Frövi—Ludvika och Frövi—Köpings-banorna, men en högst betydande förminskning af fyrktalet hade tydligen i alla fall egt rum, utan att socknen, som redan har så goda jernvägsförbindelser som den gerna kan önska, synes hafva vunnit någon nämnvärd fördel genom Norrlandsbanan. Exemplet synes mig visa nödvändigheten af, att principen om statens likställighet med enskilda i kommunalt hänseende lagligen fastställes äfven med afseende på jernvägsdrift.

Ännu större skulle slutligen svårigheterna för en kommun blifva, om staten förvärfvade en inom dess område belägen större *industriell anläggning*. Af många anledningar kan detta komma att inträffa. Jag vill välja ett exempel: staten kan lätt finna sig nödsakad att, för att tillförsäkra sig en billig och fullt ändamålsenlig tillverkning af kanoner och krut inom landet, köpa ett större jernbruk eller krutbruk. Enligt gällande lag om kommunalskatter skulle ett sådant köp kunna blifva rent af ruinerande för den kommun, inom hvars område bruket är beläget.

Med all önskvärd klarhet framhöll kongl. generalpoststyrelsen i en skrifvelse, som åberopas i statsverkspropositionen af år 1897 (VII sid. 36—37), hvilken fördel staten kan hafva af sin rätt att undandraga sig den kommunala beskattningen. Generalpoststyrelsen hade nemligen föreslagit lämpliga tomter till inköp för ett nytt posthus i Stockholm; då dessa icke genast behöfde användas, hade styrelsen infordrat anbud å fastigheternas förhyrande för fem år, och så tillägges i den redogörelse för generalpoststyrelsens skrifvelse, som statsrådet och chefen för civildepartementet till statsrådsprotokollet för den 14 januari 1897 lemnat: »Den omständighet, att anbudgifvarne frikallat sig från erläggande under hyrestiden af de krono- och kommunalutskylder äfvensom afgifter till presterskap och skolväsen, som kunde varda för fastigheten debiterade, skulle icke komma att vålla någon utgift för postverket, då statens egendomar vore fria från dylika utskylder och afgifter.» Detta innebär, såsom herr Leman den 17 mars 1897 påvisade i ett anförande i Första Kammaren, att Stockholms stad genom köpet går miste om kommunalskatten, och att staten sålunda inlåter sig i en obillig konkurrens med enskilda husegare, då ju huset under den ifrågavarande tiden icke skulle användas för postverkets behof.

På en sådan konkurrens inlåter sig staten äfven, när den i sin fabriksrörelse icke begränsar sig till att fylla statens eget behof af den fabricerade varan. År 1894 fäste herr C. A. Kumlin i en motion Riksdagens uppmärksamhet på det obilliga i det förhållandet, att ingen kommunalskatt betalas för fastigheter, som af staten innehafvas för bedrifvande af bruks- eller fabriksrörelse. Motionären framhöll, bland annat, hurusom staten vid Åker tillverkar krut äfven för försäljning åt enskilda. Lagutskottet afstyrkte motionen, framhållande skilnaden mellan statens kommunala skyldigheter i fråga om jordbruksfastighet och annan fastighet såsom berättigad, emedan kommunen af annan fastighet har inkomst och fördel på många andra sätt än genom direkta

utskylder, hvilket ej är fallet i fråga om jordbruksfastighet; utskottet framhåller personalens skatter och den ökade omsättningen inom kommunen. Dessa utskottets grunder synas mig emellertid mera bevisa, att öfver hufvud taget en skilnad måste göras mellan skatt af fastighet och skatt af rörelse, än att ingen kommunalskatt skall utgå, när det just är staten som drifver rörelsen. Från kommunens synpunkt synes det vara ganska likgiltigt, hvem det är som drifver rörelsen. I bevillningskomitébetänkandet af år 1894 framhålles det såsom varande »alldeles i sin ordning, att den kommunala skattskyldigheten för fastighet icke mätes efter egarens personliga förhållanden och att densamma icke minskas därför, att fastigheten är belastad med gäld. Ett motsatt förfarande skulle med den omfattning, i hvilken skattebidrag till kommunens utgifter numera i allmänhet erfordras, otvifvelaktigt göra den kommunala skattebördan outhärdlig för öfriga beskattningsföremål.» Lika ovedersägligt riktig som denna komiterades åsigt synes mig vara, att lagen i beskattningssväg ej har att taga någon hänsyn till egarens personlighet med afseende på hans förmögenhetsvilkor, lika rättvis och billig och af samma grunder nödvändig synes mig den grundsatsen vara, att lagen i beskattningssväg ej skall taga någon hänsyn till egarens personlighet med afseende på hans karakter att vara en enskild eller en s. k. juridisk person.

Slutligen vill jag äfven fästa uppmärksamheten vid ännu en punkt, i hvilken bristen på likställighet mellan staten och den enskilde i fråga om deras ställning till de kommunala utgifterna framträder, nämligen *bankrörelsen*. Enligt Riksdagens beslut utvidgar riksbanken årligen sin verksamhet genom inrättandet af afdelningskontor i allt flere städer — fullmäktige ansågo år 1897, »att för den närmaste tiden är tillräckligt att besluta inrättande af endast ett kontor om året.» Utvidgningen går också med stor framgång, och affärerna hafva vid flere kontor erhållit stor omfattning: vid afdelningskontoret i Örebro t. ex. har nettovinsten under de fyra åren 1894—1897 utgjort resp. kronor 31,146:87, 92,421:82, 165,464:61 och 192,481:50. Att denna riksbankens verksamhet genom afdelningskontor är för vederbörande kommun nyttig, kan icke förnekas; den är det fullt ut lika väl som de enskilda bankernas verksamhet. Men det kan icke heller nekas, att

riksbanken utöfvar denna verksamhet inom kommunen i konkurrens med de enskilda bankerna, och att riksbanken i denna konkurrens genom befrielsen från kommunala skatter är obilligt gynnad, samt att utom detta billighetsskäl fullkomligt samma rättsgrunder kunna anföras för riksbankens deltagande i kommunens utgifter som för de enskilda bankernas.

Upprepade gånger hafva motioner väckts inom Riksdagen i syfte att på den ena eller andra punkten åvägbringa den likställighet mellan staten och den enskilde i afseende på bidrag till kommunens utgifter, som jag anser vara af rättvisan fordrad. Lagutskottet af år 1894 framhöll i sitt betänkande (n:o 24) med afseende på en af dessa motioner, att den i motionen upptagna frågan hade en stor *principiel* betydelse. Utskottet yttrar: »Motionens bifallande skulle för öfrigt, enligt hvad utskottet föreställer sig, medföra följder af särdeles omfattande beskaffenhet. Om statens skyldighet uti ifrågavarande afseende utsträcktes till sådana å landet belägna statens fastigheter, der för dess räkning bedrifves bruks- eller fabriksrörelse, skulle nemligen med all säkerhet anspråk — grundade på lika goda skäl som de af motionären anförda — komma att framställas om dylik bestämmelse ej mindre från städernas sida, rörande de mångahanda för statens räkning i dem bedrifna företag af industriel art, än äfven beträffande den jernvägsdrift, som af staten utöfvas.»

Det var utan tvifvel fullkomligt riktigt gjort af lagutskottet och Riksdagen att tillbakavisa det yrkande, som gjordes om förändring i en detalj, då frågan ännu icke var utredd i sin princip och i dennas konsekvenser. Men det är å andra sidan, synes det mig, hög tid, att denna för kommunerna synnerligen viktiga rättsfråga upptages till utredning i hela den af lagutskottet år 1894 angifna omfattningen. Staten utvidgar nemligen, såsom jag redan framhållit, på många håll sin egendom och sin affärsrörelse och kommer efter all sannolikhet att hastigt fortgå i denna riktning. Jag vill exempelvis endast framhålla den snart sagdt oberäkneliga kraft, som staten eger i sina vattenfall och som väl icke synnerligen lång tid ännu kan få rinna bort oanvänd. När nyligen ett bolag ämnade, i högre grad än hittills skett, tillgodogöra sig vattenkraften i Trollhättefallen, framträdde staten med anspråk på eganderätt. Frågan om användandet af dessa fall står således

redan på dagordningen, och snart nog kan väl en praktiskt möjlig plan framläggas äfven för användning af de rika norrländska forsarna. Hvilken oreda skall icke då uppstå i de kommuners finanser, inom hvilkas område en sådan verksamhet börjas, om icke den principiella frågan om statens deltagande i de kommunala utgifterna i likhet med hvarje annan egare eller industriidkare dessförinnan blifvit på ett rättvist och tillfredsställande sätt löst.

Principen om statens likställighet med den enskilde i afseende på kommunala skatter är ingalunda oförsökt. I *Preussen* har den blifvit i det närmaste fullständigt genomförd vid den genom lagar af den 24 juni 1891 och den 14 juli 1893 gjorda omdaningen af stats- och kommunalbeskattningsväsendet. De kommunala skatterna äro enligt den preussiska kommunalskattelagen af den 14 juli 1893 dels »real-skatter», nemligen skatt af fastighet (Grundbesitz) och af rörelse (Gewerbebetrieb), dels skatt af inkomst (Einkommensteuer). Alla fastigheter äro underkastade fastighetsskatt utom vissa uppräknade:

a) de kungliga slotten jemte tillhörande byggnader, gårdsutrymmen och trädgårdar;

b) de en främmande stat tillhöriga tomter, på hvilka sändebudsbyggnader äro uppförda, jemte de på dem uppförda husen, såvida motsvarande skattefrihet beviljas af den främmande staten;

c) tomter och byggnader, som tillhöra staten eller kommuner i större eller mindre omfattning af ordet, såvida de äro bestämda till offentlig tjänst eller användning;

d) broar, landsvägar, den mark, som upptages af jernvägslinier, äfvensom segelbara kanaler, som med statens tillstånd äro anlagda för offentligt bruk;

e) universitetshus och andra för offentlig undervisning bestämda byggnader;

f) kyrkor, kapell och andra för offentlig gudstjänst afsedda byggnader, så ock de med korporationsrättigheter försedda religionssamfundens gudstjänstbyggnader;

g) fattighus, barnhus, offentliga sjukhus, fängelser o. s. v.

h) de tomter, som tillhöra de under e) f) och g) anförda anstalterna och korporationerna, såvida tomterna användas omedelbart för dessas ändamål;

i) presters, kyrkotjenares och folkskolelärares tjenstetomter och tjenstebostäder, såvida de hittills åtnjutit skattefrihet (§ 24).

Skatt af rörelse erlägges för statens industriella företag lika väl som för enskilda företag och af riksbanken lika väl som af enskilda banker. Driften af statens jernvägar och af sådana enskilda jernvägar, som betala jernvägsskatt, är icke belagd med sådan skatt (§ 28); i motiveringen vid lagens antagande framhölls som skäl till denna befrielse, att jernvägsdriften är fördelaktig för de kommuner, som beröras deraf, och att den är öfvervägande allmännyttig. Liksom jernvägarne och af samma skäl äro äfven dessas verkstäder befriade från denna skatt. Inkomstskatt åter erlägges till kommunen för statens jernvägar lika väl som för enskilda och för dess industriella verksamhet i öfrigt, för dess domäner och skogar o. s. v. lika väl som för enskilda personers och bolags inkomstgivande verksamhet (jmför äfven §§ 33, 35 och 45). Inkomstskatten till kommunen i inskränkt mening lägges till grund för den skatt, som utgår till kommuner af högre art (§ 91).

Det ligger i sakens natur, att det sätt, på hvilket frågan blifvit löst i Preussen, icke kan omedelbart användas äfven hos oss. Men det faktum, att man der, när staten inom en kommun har egendom eller utöfvar vinstgivande verksamhet, gör staten i afseende å bidrag till kommunala utgifter, om ock med undantag för några få mindre betydande fall, likställd med hvarje enskild person, som har liknande egendom eller utöfvar liknande verksamhet, tyckes gifva vid handen, att det också torde finnas ett för vårt land lämpligt sätt att rättvist och billigt ordna förhållandena emellan kommunen och staten. Sådana för en kommun betänkliga rubbningar i skatteväsendet, som hos oss kunna ega rum, när staten förvärfvar något inom dess område, synas i Preussen genom den nya kommunalskattelagen vara uteslutna.

Den omsorgsfulla utredning af hithörande frågor, som behöfves för att ett välgrundadt beslut skall kunna fattas, kan icke gifvas annat än genom Kongl. Maj:ts medverkan.

Det har syns mig lämpligt att just nu väcka på tal denna principfråga i hela dess omfattning, då Kongl. Maj:t med anledning af en Riksdagens skrivelse af den 5 maj 1897 åt en komité uppdragit att söka utreda, huruvida ej den kommunala beskattningen må kunna byggas på annan grund än bevillningsbeloppen. Med denna fråga

sammanhänger på det närmaste den af mig upptagna frågan. En af de mest bestämmande grunderna till, att staten så länge behållit kommunal skattefrihet för mycket, som i enskild persons hand är belagdt med kommunalutskylder, torde nemligen vara just den omständigheten, att kommunalskatten hos oss ännu beräknas efter bevillning; ty bevillning skall naturligtvis staten icke erlægga hvarken för fastighet eller rörelse — det vore ju en ändamålslös bokföringsåtgärd.

På grund af hvad jag sålunda anfört, får jag vördsamt hemställa,

att Riksdagen ville i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t i sammanhang med frågan om den kommunala beskattningens byggande på annan grund än den allmänna bevillningen behagade låta utreda frågan, i hvilken utsträckning staten bör i de särskilda kommuner, inom hvilkas områden staten har egendom eller drifver rörelse, bidra till kommunens utgifter, samt att Kongl. Maj:t behagade till Riksdagen aflåta proposition rörande de lagändringar, som denna utredning kan föranleda.

Jag anhåller vördsamt om remiss till lagutskottet.

Stockholm den 28 januari 1898.

Enar Sahlin.

I motionens syfte instämmer

Knut Almqvist.
